

Resource: Maelezo ya Masomo - Machapisho ya Vitabu (Tyndale)

Aquifer Open Study Notes (Book Intros)

This work is an adaptation of Tyndale Open Study Notes © 2023 Tyndale House Publishers, licensed under the CC BY-SA 4.0 license. The adaptation, Aquifer Open Study Notes, was created by Mission Mutual and is also licensed under CC BY-SA 4.0.

This resource has been adapted into multiple languages, including English, Tok Pisin, Arabic (عَرَبِيٌّ), French (Français), Hindi (हिन्दी), Indonesian (Bahasa Indonesia), Portuguese (Português), Russian (Русский), Spanish (Español), Swahili (Kiswahili), and Simplified Chinese (简体中文).

Maelezo ya Masomo - Machapisho ya Vitabu (Tyndale)

1KI

1 Wafalme

1 Wafalme

Ufalme wa Solomoni ulikuwa kilele cha utukufu wa Israeli. "Mfalme Solomoni alikuwa tajiri na mwenye hekima kuliko mfalme yeoyote duniani" ([1 Fal 10:23](#)). Malkia wa Sheba alithibitisha utukufu wa ufalme wa Solomoni, akisema, "Kila kitu nilichosikia katika nchi yangu kuhusu mafanikio na hekima yako ni kweli! Sikuamini kile kilichosemwa hadi nilipofika hapa na kuona kwa macho yangu mwenyewe" ([10:6-7](#)). Kitabu cha Wafalme cha Kwanza kinaadhimisha fahari ya ufalme wa Solomoni. Hata hivyo, utawala wa Solomoni pia unaonyesha hatari za ukosefu wa uaminifu wa kiroho, na kitabu cha 1 Wafalme kinaonya kuhusu matokeo ya kujishughulisha na anasa, umaarufu, ubinafsi, na usalama. Ni onyo lisilo na wakati kwa sisi sote.

Mpangilio

Katika kilele cha nguvu zake, Solomoni alisimamia ufalme uliotanda "kutoka Mto wa Eufrati kaskazini hadi nchi ya Wafilisti na mpaka wa Misri kusini" ([4:21](#)). Nguvu na utajiri wa Solomoni vilimfanya awe na mawasiliano na mataifa mengi yanayozunguka—hasa jiji muhimu la baharini la Tiro na ufalme wa zamani wa Misri.

Karne ya 900 Kabla Kristo (KK) ilikuwa kipindi bora kwa ufalme wa Solomoni kupanuka, kwani nguvu za kisiasa za jadi za eneo hilo ziliwu zinapungua. Ufalme wenye nguvu wa Wahiti kaskazini ulikuwa umevunjika katika mataifa madogo kadhaa. Katika Mesopotamia, miaka ya mapambano na Waaramu na Wahiti ilikuwa imeidhoofisha Ashuru, ambayo ilibaki dhaifu hadi kupanda kwa Ashur-Dani II (934–912 KK). Kusini, uwepo wa Misri katika Kanaani ulikuwa umelemaa wakati wa nasaba ya 21 (1069–945 KK). Misri haikufanya kurudi kwa kijeshi kwa ufanisi hadi utawala wa nasaba ya 22 ya Farao Shoshenq I (Shishaki, 945–924 KK).

Kwa bahati mbaya, diplomasia ya kigeni ya Solomoni ilihuisha ndoa na binti za wafalme wa kigeni. Hii ilikuwa njia ya kawaida ya kuimarisha ushirikiano katika Mashariki ya Karibu ya kale, lakini ilikuwa na madhara ya kiroho, kwa kuwa "katika uzee wa Solomoni, waligeuza moyo wake kuabudu miungu mingine badala ya kubaki mwaminifu kabisa kwa Bwana Mungu wake" ([11:4](#)).

Mvutano uliokuwa ukichochewa kati ya makabila ya Kiebrania ya kaskazini na kusini ulijitokeza baada ya kifo cha Solomoni mnamo 931 KK. Mgawanyiko huo ulisababisha ufalme kugawanyika kuwa Israeli (makabila kumi ya kaskazini) na Yuda (makabila mawili ya kusini yaliyosalia). Israeli na Yuda walipigana mara kwa mara wakati wa enzi za kwanza mbili za kaskazini na utawala wa wafalme watatu wa kwanza wa Yuda (931~874 KK). Uhasama huo ulipungua wakati Mfalme Ahabu wa Israeli na Mfalme Yehoshafati wa Yuda walipopata sababu ya pamoja dhidi ya Waaramu ([sura 20, 22](#)).

Falme za Kiebrania za Israeli na Yuda ziliwu zikihuishwa zaidi na tamaa za upanuzi za majirani zao. Zilivamiwa na Shoshenq I wa Misri mnamo 926 KK, na katika miaka ya 800 KK, ziliwu zikikabiliwa na tishio la mara kwa mara kutoka kwa Waaramu na nguvu inayoinuka ya Ashuru. Wakati wa utawala wa wafalme wa Ashuru, Ashurnasirpal II (883–859 KK) na Shalmanesa III (858–824 KK), vikosi vyta Ashuru vilisonga mbele kwa utaratibu kuelekea Bahari ya Mediterania. Katika Vita maarufu vyta Qarqar (853 KK), muungano wa washirika wa magharibi, akiwemo Mfalme Ahabu wa Israeli, ulipinga mfalme wa Ashuru Shalmanesa na kwa muda mfupi ukapunguza kasi ya maendeleo ya Ashuru.

Katika kipindi hiki, falme mbili za Kiebrania ziliwu katika mapambano ya kiroho. Israeli iliachaa kumwabudu Bwana katika hekalu la Solomoni, na Yeroboamu I, mfalme wa kwanza wa ufalme wa kaskazini wa Israeli (931–910 KK), alianzisha desturi za kidini za uasi ambazo zilitenga

ufalme wa kaskazini (tazama [2 Fal 17:21–23](#)). Wafalme wawili wa kwanza wa Yuda, Rehoboamu na Abiya, walishuka kiroho, wakati wafalme wawili waliofafuata, Asa na Yehoshafati, walidumisha uaminifu wa kiroho zaidi, ingawa haukuwa kamili ([1 Fal 15:11; 22:43](#)).

Muhtasari

Kuwanzia na siku za mwisho za Daudi Kitabu cha 1 Wafalme kinaelezea kuanzishwa kwa ufalme wa utukufu wa Solomoni (971–931 Kabla ya Kristo (KK) pamoja na matukio yaliyosababisha kugawanyika kwa ufalme huo katika sehemu mbili: (ufalme wa Israeli Kaskazini na ufalme wa Yuda Kusini). Kitabu hiki kinafuatilia matukio tofauti ya falme hizo mbili hadi takriban mwaka 853 KK, wakati wa utawala wa Ahazia katika Israeli (853–852 KK).

Sura kumi na moja za mwanzo zinamzungumzia Mfalme Solomoni, zikielezea utawala wake wa ajabu na baadaye kuporomoka kiroho. Hadithi ya Solomoni inaanza na kumalizika katika hali ya utata. Solomoni alikuwa mrithi aliyechaguliwa na Daudi, lakini kaka yake mkubwa Adonia alijaribu kutwaa kiti cha enzi ([1:1–2:46](#)). Solomoni alishinda madai ya upinzani ya Adonia, kisha akatumia hekima aliyopewa na Mungu kuunda upya serikali na kuifanya iwe bora zaidi. Alirahisisha upanuzi wa kibashara wa ufalme katika nchi kavu na baharini na alianzisha miradi mikubwa ya ujenzi, ikiwa ni pamoja na Hekalu la ajabu na jengo la kifalme. Hata hivyo, kuelekea mwisho wa utawala wake, kushuka kwake kiroho ([11:1–13](#)) na hatua zake kandamizi za utawala (mfano, [5:13–18](#)) ziliwakasirisha wapinzani wa kisiasa ndani na nje ya nchi ([11:14–40](#)).

Mungu alimtokea Solomoni mara tatu, akimwongoza katika safari yake ya kiroho binafsi. Mara ya kwanza, mapema katika utawala wa Solomoni, Mungu alikubali ombi lake la hekima ya kutawala ufalme ([3:5–15](#)), ambayo ilisababisha ustawi na heshima ya Solomoni ([3:16–8:66](#)). Baada ya Solomoni kumaliza kujenga hekalu na jumba la kifalme, Mungu alimtembelea mara ya pili kumkumbusha kwamba mafanikio yake ya kuendelea yangetegemea uaminifu wa kiroho ([9:1–9](#)). Hata hivyo, umaarufu wa Solomoni ([9:10–10:29](#)) ulimpeleka kwenye miungano ya kigeni, iliyothibitishwa na ndoa za kawaida na binti za wafalme wa kigeni. Mabadiliko ya kiroho yaliyotokana na Solomoni hatimaye yalimpeleka mbali kiasi cha kufadhili ibada ya miungu ya kipagani ([11:1–8](#)). Mungu alimtembelea Solomoni

mara ya tatu na ya mwisho; wakati huu alimkemea Solomoni kwa kushindwa kuheshimu agano. Kutokuwa mwaminifu kwa Solomoni kungepelekeea kugawanyika kwa ufalme baada ya kifo chake ([11:9–13](#)).

Sehemu ya Pili ya kitabu ([12:1–16:26](#)) inaonyesha kwamba hukumu ya Mungu ilikuja haraka baada ya kifo cha Solomoni. Mwanzoni mwa utawala wa Mfalme Rehoboamu, makabila ya kaskazini yaliomba kupunguziwa kazi za kulazimishwa na kodi kubwa. Rehoboamu alikataa ombi lao na kuwachokoza, hivyo makabila ya kaskazini yaliasi na kuanzisha ufalme wa Israeli kaskazini, na Yeroboamu I kama mfalme. Rehoboamu alibaki kwenye kiti cha enzi cha Yuda, sasa ufalme tofauti, katika Kusini ([12:1–24](#)). Katika enzi iliyofuata, nasaba mbili za kwanza za Israeli (Yeroboamu I hadi Tibni) zilidhoofisha kiroho ufalme wa kaskazini, wakati wafalme wa Yuda walidhoofisha ufalme wa kusini. Kutokuwa na utulivu wa kisiasa kulitawala ufalme wa kaskazini, na mauaji ya kifalme, mashindano ya madaraka, na kuanzishwa kwa nasaba ya tatu maarufu ya Israeli, ilioanzishwa na Mfalme Omri, ambaye alikuwa mmoja wa wafalme wenye nguvu na waovu zaidi wa Israeli ([16:25–26](#)).

Sehemu ya mwisho ya 1 Wafalme inahuwa hasa utawala wa mwana wa Omri, Ahabu ([16:29–22:40](#)). Waisraeli walikuwa wameanza kumwabudu Mungu wa dhoruba wa Kanaani, Baali, hivyo Bwana alimwagiza Eliya kumkabili Ahabu na kuonyesha nguvu za Bwana, akithhibitisha kwamba ye ye pekee ndiye Mungu wa kweli ([17:1–18:46](#)). Eliya kisha alikimbia hasira ya Malkia Yezebeli, lakini Mungu alimrudisha na kumwagiza tena, akiwa na Elisha kama mrithi wake ([19:1–21](#)).

Kwenye upande wa kisiasa, Mfalme Ahabu alikabiliwa na changamoto za mara kwa mara kutoka kwa mfalme wa Aramu Ben-hadadi, ambaye dhidi yake Ahabu alipigana kampeni tatu ([20:1–25, 26–43; 22:1–40](#)), ambapo ya mwisho ilimgharimu Ahabu maisha yake. Kati ya kampeni ya pili na ya tatu, Ahabu, akisaidiwa na mke wake mkatili Yezebeli, alimuua mtu asiye na hatia aitwaye Nabothi na kunyakua mali yake ([21:1–29](#)).

Manabii wa Mungu walikuwa na jukumu kubwa katika matukio ya utawala wa Ahabu. Katika kampeni mbili za kwanza za Ahabu dhidi ya Waaramu, nabii asiyejulikana kwanza alimshauri mfalme ([20:22](#)) na baadaye akamkemea ([20:35–43](#)). Nabii Eliya baadaye alimkemea Ahabu kwa kunyakua shamba la mizabibu la Nabothi ([21:1–29](#)). Kisha, kabla ya vita vya tatu vya Ahabu dhidi

ya Waaramu, nabii Mikaya alionya kuhusu kifo kinachokaribia cha Ahabu ([22:5-28](#)).

Kitabu cha 1 Wafalme kinamalizika kwa maelezo mafupi kuhusu tabia na utawala wa Mfalme Yehoshafati wa Yuda ([22:41-50](#)) na kumtambulisha mrithi wa Ahabu, Ahazia ([22:51-53](#)), ambaye hadithi yake inaanza katika 2 Wafalme.

Uandishi na Muundo

Vitabu nya 1-2 Wafalme vinaonyesha mtazamo thabiti wa mwandishi mmoja asiyejulikana, ambaye utamaduni wa Kiyahudi unamtambua kama Yeremia (*Baba Batra* 15a). Mwandishi huyu alishuhudia kuanguka kwa Yerusalem na alikuwa na ufahamu mzuri wa vyanzo vilivyomuwezesha kuandika historia tajiri ya utawala wa Solomoni na ufalme uliogawanyika. Alikuwa na kumbukumbu rasmi za ikulu na hekalu pamoja na rekodi zilizohifadhiwa katika vituo mbalimbali nya kinabii. Alisuka kwa ustadi vyanzo hivi katika uwasilishaji uliounganishwa, akionyesha wasiwasi mkuu kuhusu kushindwa kwa mara kwa mara kwa watu wake kuheshimu uhusiano wao wa agano na Mungu.

Haijulikani kama mwandishi alikuwa bado hai na aliandika kiambatisho cha mwisho kuhusu kuachiliwa kwa Yekonia (561 KK; [2 Fal 25:27-30](#); linganisha [Yer 52:31-34](#)). Ikiwa sivyo, mistari hii iliongezwa na mtu aliyefahamu vizuri 1-2 Falme na aliyeokuwa na roho sawa na mwandishi mkuu.

Vitabu nya 1-2 Wafalme vinashughulikia kimsingi kipindi sawa na 2 Mambo ya Nyakati. Hivyo, kuna vifungu vingi vinavyofanana kwa maneno. Hata hivyo, waandishi walikuwa na malengo tofauti katika kuandika, na tofauti hizi zinaweza kuonekana kwa kulinganisha vifungu mbalimbali vinavyofanana.

Tarehe

Kwasababu 2 Wafalme inarekodi anguko la Yerusalem mwaka 586 KK ([2 Fal 24:18-25:21](#)), uandishi wa 1-2 Wafalme ulipaswa kukamilika baada ya tarehe hiyo.

Kupanga tarehe za utawala wa wafalme mbalimbali na mpangilio wa kihistoria wa 1-2 Wafalme bado kuna changamoto kadhaa, lakini tarehe za jumla za kipindi hicho zinaonekana kuwa wazi. Kipindi cha msingi kwa 1 Wafalme kinachukua kuanzia takriban 973 KK (ikiwa ni pamoja na takriban miaka miwili ya mwisho ya utawala wa Daudi huko Yerusalem, [2 Sam 5:4-5](#))

hadi takriban 853 KK, wakati wa utawala wa Yehoshafati wa Yuda (872-848 KK) na Ahazia wa Israeli (853-852 KK). Kitabu cha Pili Wafalme kinaanza pale ambapo 1 Wafalme iliacha (awali, 1-2 Wafalme kilikuwa kitabu kimoja). Kiambatisho cha mwisho cha 2 Wafalme ([2 Kgs 25:27-30](#)) kiliandikwa muda mfupi baada ya kifo cha Nebukadneza II mwaka 562 KK.

Kronolojia

Tarehe za utawala wa wafalme wa Israeli na Yuda zinatambuliwa kwa kulinganisha data za kibiblia na taarifa kutoka vyanzo vingine nya kipindi hicho, ikijumuisha kumbukumbu za kihistoria na rekodi za matukio ya kiastronomia. Data mara nyingi inaonyesha desturi ya utawala wa pamoja, ambapo mfalme anayetawala alimteua mwanawewe kama mrithi na mtawala mwenza.

Desturi hii ilikuwa ya kawaida katika Israeli na Yuda. Kwa hivyo, upangaji wa tarehe za wafalme mbalimbali hauhitaji kuwa wa mfululizo, bali una kiwango fulani cha kuungiliana. Ingawa kuthibitisha tarehe sahihi katika kipindi cha kifalme ni changamoto, uwiano wa ajabu kati ya rekodi za Ashuru, Babuloni, Aramu, Misri, na Israeli unaonyesha uaminifu wa kihistoria wa rekodi za kibiblia.

Maana na Ujumbe

Shida kuu ya 1 Wafalme ni hali ya kiroho ya Israeli: Watawala na watu wa Israeli walitunza maagano ya Mungu vipi? Agano maalum la Mungu na Daudi lilikuwa na masharti kwa baraka ya mfalme wa Israeli na ufalme wake ([2 Sam 7:12-16](#); [Zab 89:20-37](#)). Maonekano matatu ya Mungu kwa Solomoni yanaonyesha uwezekano wa maisha ya kiroho yenye mafanikio na maana, pamoja na matokeo mabaya ya ukosefu wa uaminifu wa kiroho na kutegemea urahisi. Kila mfalme anayefuata anapimwa kwa uaminifu wake kwa Mungu—kwa mafanikio au kushindwa kwake katika kutunza maagano ya Mungu.

Kitabu cha 1 Wafalme kinasisitiza jukumu la manabii wa Mungu katika kushauri, kuonya, na kuelekeza wafalme. Ingawa umakini maalum umeelekezwa kwenye huduma ya Eliya ([1 Fal 17:1-19:21](#); [21:1-29](#)), Mungu pia anafanya kazi kupitia manabii wengine kudai uaminifu wa watu wake.

Safari za kiroho za wafalme na manabii wa Israeli zinawapa changamoto watu wote wa Mungu katika ibada na huduma ya uaminifu. Upendeleo wa mara

kwa mara wa Israeli kwa kile kinachoweza kushikika na kinachofaa unatukumbusha "kujiepusha na chochote kinachoweza kuchukua nafasi ya Mungu katika miyo [yetu]" ([1 Yn 5:21](#)). Kama manabii wa zamani, watumishi wa Mungu leo wanapaswa kutangaza umuhimu wa kumwabudu Mungu pekee.